

**โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1***
**THE DEVELOPMENT OF THE PROGRAMS TO ENHANCEMENT IN
INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF TEACHERS UNDER MAHASARAKHAM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1**

สุพัฒน์พงศ์ สารพล¹, สุทธิพงษ์ หกสุวรรณ²
Supattanapong Saraphon¹, Suttipong Hoksuwan²
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Faculty of Education Mahasarakham University^{1,2}
Email : supatart11@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็น 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน จำนวน 298 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นจริงของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่คาดหวัง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ ด้านความรู้ ทฤษฎี และด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู และ 2) โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) วิธีการดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผลโปรแกรม เนื้อหาสาระประกอบด้วย 4 มอดูล ได้แก่ มอดูล 1 ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ มอดูล 2 ด้านความรู้ ทฤษฎี มอดูล 3 ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู และมอดูล 4 ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี โดยผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาโปรแกรม; ภาวะผู้นำเชิงวิชาการ; ครู

ABSTRACT

The objectives of this research article are: 1) To study the actual situation Expected conditions and necessary needs 2) To develop a program to strengthen the Instructional Leadership of teachers under the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office, Area 1. The sample group was 298 teachers and the group of informants included experts. Number of people: 5 people. Tools used in the research include questionnaires and assessment forms. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, arithmetic mean. standard deviation and the index of essential needs.

The results of this study were as followings: 1) The actual condition of Instructional Leadership of teachers under the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 1 is overall at a moderate level. As for the expected condition Overall, it is at the highest level. and necessary needs Sorted by the index of essential needs from highest to lowest is the area of innovative media. Technology in learning process skills, knowledge, theory, and practice Develop yourself and your fellow teachers and 2) the program to strengthen the Instructional Leadership of teachers in the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office, Area 1, consisting of 1) principles, 2) objectives of the program, 3) content of the program, 4) methods of implementation, 5) Measure and evaluate programs The content consists of 4 modules, namely Module 1 on learning process skills, Module 2 on knowledge and theory, Module 3 on practice and development of self and fellow teachers, and Module 4 on media, innovation, and technology. The evaluation results suitability. The feasibility of the guidelines by experts was found to be overall appropriate and feasible. at the highest level.

Keywords : Program Development; Instructional Leadership; Teacher

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษามีบทบาทสำคัญมากในชีวิตและสังคม โดยเฉพาะการสร้างคนในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาคน การจะประสบความสำเร็จได้นั้น คนต้องพัฒนาความรู้ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม และศีลธรรม จันทรชิตี มาพุทธ (2546) โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์อนาคตของชุมชน ครูเป็นประธานงานที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น ความสำเร็จของการเรียน การสอนขึ้นอยู่กับความพร้อมของครูในการสอนและสร้างสรรค์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าจดจำ สำหรับนักเรียน ครูจะต้องมุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะและความรู้ให้เต็มที่ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ในกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักที่ร่วมในการสนับสนุนในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ กนกรัตน์ ภูระหงษ์ (2549) หน่วยงานทางการศึกษาที่ศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของครู Fullan (2006) ความสำคัญของภาวะผู้นำของครูอยู่ที่ความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังสามารถช่วยเหลือครูคนอื่นในการพัฒนาทักษะและความรู้เพื่อให้พร้อมที่จะเป็นครูมืออาชีพที่ดีได้ด้วย และ Pellicer และ Anderson (1995) กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของผู้นำครูใน 2 ประเด็นคือความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการนำไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน โดยสร้างผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน และเป็นผู้นำทางการเรียนการสอน ซึ่งไม่ได้กำหนดโดยฝ่ายบริหาร แต่เกิดจากคุณลักษณะของครูเองภายใต้การสนับสนุนของโรงเรียน ภาวะผู้นำถือเป็นส่วนสำคัญในการนำหรือสร้างพฤติกรรมของคนอื่นให้ปฏิบัติตามเป้าหมายขององค์กร ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อความสำเร็จของเป้าหมายองค์กร และมีทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่นักวิชาการได้ศึกษาไว้ เช่น ทฤษฎีคุณลักษณะ ทฤษฎีพฤติกรรม และทฤษฎีสถานการณ์ ซึ่งภาวะผู้นำมีผลสำคัญต่อความสำเร็จของเป้าหมายองค์กรอย่างชัดเจน

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงผู้นำที่สร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่และทำให้เกิดการจูงใจอย่างมากต่อผู้ตาม และพัฒนางานในหน้าที่ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายในอนาคต ผู้นำทางวิชาการต้องมีความรู้ความสามารถในการวางแผนและดำเนินการตามวิสัยทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับทีมงาน และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน ผู้นำทางวิชาการยังต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์ทั่วไปและสามารถมองเห็นแนวโน้มต่าง ๆ ในอนาคตได้ด้วย ในปัจจุบันการพัฒนาครูมีความสำคัญมากและมีหลายด้านที่ต้องพัฒนาต่อไป ดังนั้นผู้นำทางวิชาการจึงมีบทบาทสำคัญในการนำทีมงานสู่ความสำเร็จในอนาคต ในปัจจุบันสภาพการดำเนินการพัฒนาครูมีหลายประการ เช่น การเข้าอบรมครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง มีระยะเวลาการอบรมสั้น และ จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมค่อนข้างมาก ระบบการพัฒนาครูประจำการมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น วิทยาการขาดประสบการณ์ตรงในการนำหลักสูตรไปใช้ เน้นเฉพาะเทคนิควิธีการอย่างฉาบฉวย ขาดการเน้นการพัฒนาทักษะการคิดและการประยุกต์ใช้กับครูเพื่อนำไปใช้ในสถานศึกษาของตนเองอย่างเหมาะสมจึงทำให้การพัฒนาครูไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ (วิสุทธิ เวียงสมุทร, 2553)

ดังนั้น จึงควรกระตุ้นให้หน่วยงานทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ความรู้ทางวิชาชีพ และสถานภาพทางวิชาชีพมากขึ้น โดยการคิดแนวทางสำหรับครูรุ่นใหม่ผู้ที่จะกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน การสนับสนุนช่วยเหลือให้ครูเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ครูเหล่านี้ก็จะไปช่วยนักศึกษาให้เรียนรู้อย่างเหมาะสมเช่นกัน ซึ่งเป็นหนึ่งในความรับผิดชอบต่าง ๆ และเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างครูด้วยกันเอง กระทรวงศึกษาธิการ (2553) เส้นทางสู่ความเป็นผู้นำทางวิชาการมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือคุณภาพของตัวครูและคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู คุณลักษณะพื้นฐานของครูคือต้องมีความรักและศรัทธาในอาชีพ

เมตตาและเอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถประยุกต์และปรับใช้องค์ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก โดยเชื่อว่า "เด็กทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้" ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูมืออาชีพจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีวิต มีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืนพร้อมที่จะเจริญเติบโตภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเป็นที่ยอมรับของสังคมและประเทศชาติในอนาคต

ทั้งนี้จากรายงานสรุปผลการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า ปัญหาคุณภาพผู้เรียน เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเนื่องจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (O-Net) พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยโดยภาพรวมของเขตพื้นที่การศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ยังคงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของสมรรถนะครูด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เนื่องจากพบว่า ครูยังขาดความรู้ความสามารถเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนที่ไม่หลากหลาย ซึ่งไม่สามารถดึงศักยภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ เน้นการวัดความรู้ความจำมากกว่าการนำไปใช้ถือว่าเป็นจุดอ่อนอย่างมาก ซึ่งไม่สอดคล้องและไม่ครอบคลุมการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในเสริมสร้างความรู้ และความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติ ไม่เห็นข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอน จึงส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการศึกษา ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมที่ซับซ้อนในยุคปัจจุบัน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนตกต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2565)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงควรดำเนินการศึกษาการค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ซึ่งคาดว่าเป็นประโยชน์ต่อครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการประกอบผลการพัฒนาของครูอันจะเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาไทยให้มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 อันเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาและเป็นประโยชน์ของครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการต่อไปได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ แนวคิดที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิชาการของครูและสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงวิชาการของครูได้ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านทักษะ กระบวนการเรียนรู้ 2) ด้านความรู้ ทฤษฎี 3) ด้านฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู และ 4) ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี

2. ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู จำนวน 1,318 คน ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 195 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 298 คน ตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จาก 195 โรงเรียน และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวังในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.70 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษา Best practice จากผู้บริหาร ของหน่วยงาน ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ 3 แห่ง โดยเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์การ พิจารณา คือ ได้รับรางวัล Best practice ระดับเขตพื้นที่ขึ้นไปทางด้านวิชาการ ได้รับรางวัลระดับเขต พื้นที่ขึ้นไปทางด้านวิชาการมาแล้วไม่เกิน 5 ปี แล้วนำมาสร้างข้อสรุปเป็นร่างโปรแกรมการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ มีชัณมิเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำ ทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แสดง รายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวังของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิชาการ และค่าดัชนี ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็น

องค์ประกอบของภาวะ ผู้นำเชิงวิชาการ	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			ความต้องการจำเป็น	
	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนิน งาน	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนิน งาน	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	3.12	1.21	ปานกลาง	4.90	0.36	มากที่สุด	0.571	1
2. ด้านทักษะกระบวนการ เรียนรู้	3.23	1.17	ปานกลาง	4.89	0.37	มากที่สุด	0.514	2
3. ด้านความรู้ ทฤษฎี	3.26	1.16	ปานกลาง	4.90	0.34	มากที่สุด	0.503	3
4. ด้านการฝึกฝน พัฒนา ตนเองและเพื่อนครู	3.29	1.20	ปานกลาง	4.91	0.33	มากที่สุด	0.492	4
ค่ามัชฌิมเลขคณิต	3.23	1.19	ปานกลาง	4.90	0.35	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นจริงของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}= 3.23$) ด้านความรู้ ทฤษฎี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.26$) ด้านการฝึกฝน พัฒนา

ตนเองและเพื่อนครู อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$) ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.12$)

ส่วนสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.89$) ด้านความรู้ ทฤษฎี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.90$) ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.91$) ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.90$)

เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี ($PNI_{modified}=0.571$) ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ ($PNI_{modified}=0.514$) ด้านความรู้ ทฤษฎี ($PNI_{modified}=0.503$) และด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู ($PNI_{modified}=0.492$)

5.2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จากผลการศึกษาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) สภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้ประเด็นที่มีความสำคัญและความต้องการจำเป็นจาก 4 องค์ประกอบ ไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อนำมาใช้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวเป็นผู้บริหารที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) สรุปผลการสัมภาษณ์และสังเคราะห์ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ประเด็นสัมภาษณ์	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์	ผลการสังเคราะห์
ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> เน้นการฝึกทักษะผ่านกระบวนการทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดทักษะและกระบวนการที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้อุ้ได้ ต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต้องมีประสบการณ์และใช้วิธีการที่ถูกต้องจึงจะสามารถจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ 	<ol style="list-style-type: none"> ฝึกฝนทักษะผ่านกระบวนการทำงาน การทำงาน มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ มีประสบการณ์และใช้วิธีการที่ถูกต้อง
ด้านความรู้ทฤษฎี	<ol style="list-style-type: none"> สนับสนุนให้พัฒนาความรู้ผ่านการประชุม อบรมเชิงปฏิบัติการทั้งจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภายนอก การศึกษาต่อในสาขาที่ตนสนใจ การศึกษาดูงานจากบุคคลและหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ ใช้กระบวนการ PDCA มาขับเคลื่อนร่วมกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญ 3 ด้านคือ 	<ol style="list-style-type: none"> การประชุม การอบรม การศึกษาต่อในสาขาที่สนใจ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ประเด็น สัมภาษณ์	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์	ผลการสังเคราะห์
	<p>ความสามารถด้านภาษา ด้านคำนวณ และด้านเหตุผล และนำผลที่ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>3. ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาความรู้ในด้านที่ตนเองสนใจ เช่นการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการที่ต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง</p>	
ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู	<p>1. โดยการสร้างประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติ การลองผิดลองถูก และสร้างประสบการณ์ทางอ้อมผ่านการฝึกร่วม การอ่านหนังสือ การรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ</p> <p>2. โดยได้รับคำแนะนำจากเพื่อนครู มาพัฒนาตนเอง</p> <p>3. โดยการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น การสื่อสารกับเพื่อนครู การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน การรู้จักตีความและให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์</p>	<p>1. การลงมือปฏิบัติ</p> <p>2. การลองผิดลองถูก</p> <p>3. การสื่อสารกับเพื่อนครูอย่างสร้างสรรค์</p> <p>4. การรับคำแนะนำมาพัฒนาตนเอง</p>
ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	<p>1. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้สื่อ นวัตกรรมที่หลากหลาย</p> <p>2. ใช้สื่อและนวัตกรรม เพื่อแก้ไข และพัฒนาผู้เรียน</p> <p>3. สนับสนุนให้มีการสร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้</p>	<p>1. การใช้สื่อ นวัตกรรมที่หลากหลาย</p> <p>2. การสร้างและพัฒนานวัตกรรม</p>

หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการนำผลการสังเคราะห์สภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และผลจากการศึกษาวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จัดทำร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1	
หลักการ	<p>ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู คือ พฤติกรรม กระบวนการหรือการใช้ความสามารถของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ในการจูงใจ มีอิทธิพล สร้างบรรยากาศต่อกลุ่มบุคคลอื่น เพื่อจุดมุ่งหมายในการสนับสนุน และพัฒนาการปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสื่อสารกับผู้ร่วมงาน จนสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่กำหนดไว้</p> <p>โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู หมายถึง เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ให้มีพฤติกรรมที่สามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้พื้นฐานทางวิชาการเป็นอย่างดี และสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถที่จะจูงใจให้ครู นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักเห็นความสำคัญของการพัฒนาวิชาการสามารถนำไปบูรณาการในการจัดการศึกษา เพื่อลดช่องว่างทางการศึกษาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่คุ้มค่า มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพที่สูงขึ้น</p>

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1	
วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
เนื้อหาของโปรแกรม	<p>มอดูล 1 ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ (15 ชั่วโมง) เนื้อหาในมอดูลนี้ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ คือการฝึกฝนทักษะผ่านกระบวนการทำงาน มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ มีประสบการณ์และใช้วิธีการที่ถูกต้อง</p> <p>มอดูล 2 ด้านความรู้ ทฤษฎี (10 ชั่วโมง) เนื้อหาในมอดูลนี้คือการพัฒนาครูทางด้านความรู้ ทฤษฎี โดยผ่านกระบวนการ การประชุม การอบรม การศึกษาต่อในสาขาที่สนใจ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>มอดูล 3 ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู (10 ชั่วโมง) เนื้อหาในมอดูลนี้ การพัฒนาครู ทางด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครูโดยผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติจริง การลองผิดลองถูกการสื่อสารกับเพื่อนครูอย่างสร้างสรรค์ การรับคำแนะนำมาพัฒนาตนเอง</p> <p>มอดูล 4 ด้านสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยี (20 ชั่วโมง) เนื้อหาในมอดูลนี้การพัฒนาครูทางด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี โดยส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อ นวัตกรรมที่หลากหลาย การสร้างและพัฒนา นวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน</p>
วิธีดำเนินการ	<p>ยึดกรอบการพัฒนาบุคคลตามกรอบ 70: 20 : 10 โดย</p> <p>70% เป็นการเรียนรู้และพัฒนาผ่านประสบการณ์</p> <p>20% เป็นการเรียนรู้และพัฒนาจากผู้อื่น</p> <p>10% เป็นการเรียนรู้และพัฒนาผ่านหลักสูตร</p>
การวัดประเมินผลโปรแกรม	<p>1. ประเมินผลก่อน และหลังการพัฒนา</p> <p>2. การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนา</p>

หลังจากการดำเนินการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยดำเนินการการตรวจสอบยืนยันการสร้างโปรแกรม ซึ่งประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. หลักการ						
1.1 ความชัดเจนของหลักการ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
1.2 ความสำคัญของหลักการ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
1.3 การนำไปใช้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม						
2.1 เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำของครู	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
2.2 ความครอบคลุมองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3. เนื้อหาของโปรแกรม						
3.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.2 การจัดเรียงเนื้อหาสอดคล้องกับองค์ประกอบ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 เนื้อหากับระยะเวลา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 มอดูล 1 ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.5 มอดูล 2 ด้านความรู้ ทฤษฎี	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.6 มอดูล 3 ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเอง และเพื่อนครู	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.7 มอดูล 4 ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4. วิธีการพัฒนา						
4.1 การพัฒนาตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 การฝึกอบรม	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3 การศึกษาดูงาน	4.80	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล						
5.1 การประเมินผลก่อน ระหว่าง และหลังการพัฒนา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
โดยรวม	4.80	0.39	มากที่สุด	4.82	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยความเหมาะสมมีมัชฌิมเลขคณิต เท่ากับ 4.80 และ ความเป็นไปได้อาจมีมัชฌิมเลขคณิต เท่ากับ 4.82 ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่าสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เมื่อเรียงลำดับจาก

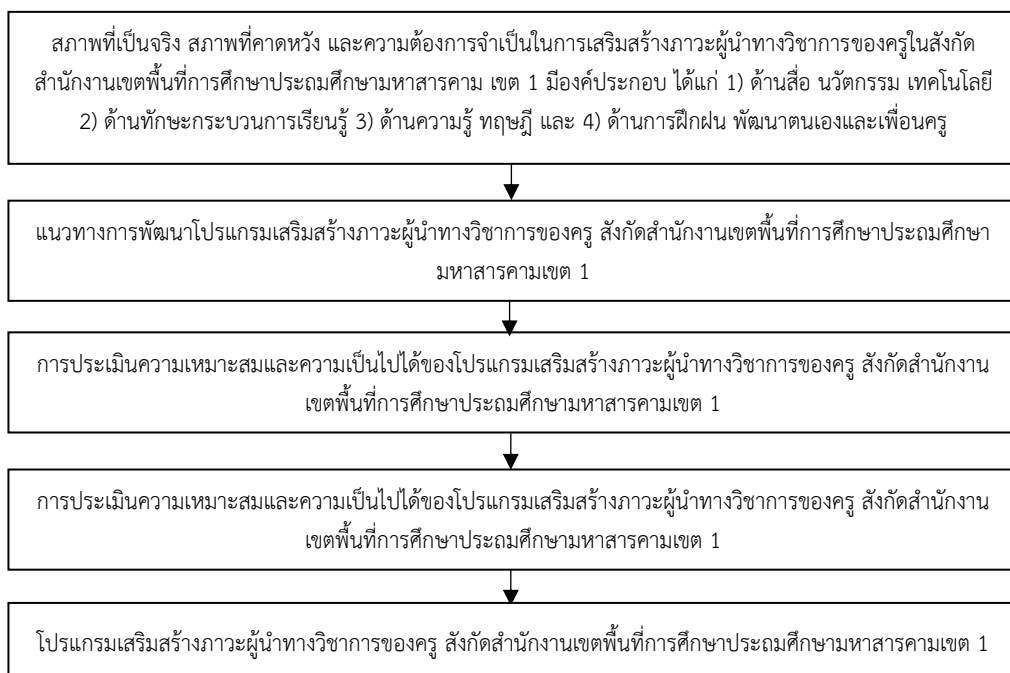
มากไปน้อย ลำดับที่ 1 ด้านสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยี ลำดับที่ 2 ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 3 ด้านความรู้ ทักษะ และลำดับที่ 4 ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู ซึ่งอาจเป็นเพราะครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี มีความสำคัญและจะส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนการสอน การดำเนินงานด้านวิชาการ กิจกรรมด้านวิชาการภายในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ อีกทั้งการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครูยังสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรในสถานศึกษา ได้เป็นอย่างดีด้วย ส่วนด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้และด้านความรู้ ทักษะนั้น จะช่วยให้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างและพัฒนา ร่วมวางแผนการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกนิยามของภาวะผู้นำจากนักวิชาการทางวิชาการของครูประกอบไปด้วย ความหมายของภาวะผู้นำ ดังที่ จันทรานี สงวนนาม (2553) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การนำความรู้ ความสามารถและแนวคิด เทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพต่อการศึกษามาใช้ในการบริหารการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ ธิดาวลัย เสดะจันทร์ (2541) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า หมายถึง การกระทำหรือกริยาทำทางที่ผู้นำแสดงออกถึงความสามารถในการพัฒนางานด้านวิชาการ โดยการริเริ่มนำทางให้เกิดแนวคิดใหม่หรือให้การสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ร่วมงานสามารถรับรู้และสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาภรณ์ ใปนาน (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ที่กล่าวไว้ว่าครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการได้ตื่นตัวต้องมีความรู้ ประสบการณ์ในด้านการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล มีความสามารถบริหารงานวิชาการ มีวิสัยทัศน์ และสามารถนำพาทีมงานปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิสาลักษณ์ จันทร์อร่าม (2561) ที่ได้อภิปรายไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้าน การเรียนการสอนและการยอมรับจากเพื่อนครูให้ใช้บทบาทของผู้นำเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จในการเรียนรู้ ของผู้เรียนบทบาทของโรงเรียนจำเป็นต้องเน้นกิจกรรมทางวิชาการ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ใช้ศักยภาพของตนจนสุดความสามารถโดยมีภาวะผู้นำทางวิชาการมาช่วยในส่วนของการพัฒนา คุณภาพการเรียนการสอนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับการสอน และการเรียนรู้

6.2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาประกอบด้วย 4 มอดูล ได้แก่ มอดูล 1 ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ มอดูล 2 ด้านความรู้ ทักษะ มอดูล 3 ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู มอดูล 4 ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทาง

วิชาการของครู โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีมัชฌิมเลขคณิต เท่ากับ 4.80 ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดหลักเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ กิจกรรมที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาที่เสริมสร้างความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะและพฤติกรรมด้านการมีภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรม ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดประเมินผล องค์ประกอบโปรแกรมมีความสำคัญในการออกแบบให้มีความเหมาะสม มีรูปแบบ และวิธีการที่จะสามารถพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2554) กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรมว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล แนวคิดของ รุจิรา มานะ (2565) ได้กล่าวถึงการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครูว่า มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรม วิธีพัฒนา และการวัดประเมินผลโปรแกรม

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่งผลให้ครูในสังกัดได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิชาการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

จากภาพดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี 2) ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านความรู้ ทฤษฎี และ 4) ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู ซึ่ง 5 องค์ประกอบนี้ นำมาพัฒนาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 และเกิดเป็นโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) วิธีการดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผลโปรแกรม เนื้อหาสาระประกอบด้วย 4 มอดูล ได้แก่ มอดูล 1 ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ มอดูล 2 ด้านความรู้ ทฤษฎี มอดูล 3 ด้านการฝึกฝน พัฒนาตนเองและเพื่อนครู และมอดูล 4 ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาที่มีความสนใจนำไปใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิชาการของครูในสถานศึกษา ควรศึกษาบริบท ความพร้อม แล้วนำแนวทางไปปรับและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถพัฒนาครูในสังกัดให้มีประสิทธิภาพที่เพิ่มสูงขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียง สามารถนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการไปพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาได้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อให้ผู้สนใจนำไปพัฒนาในการทำวิจัยครั้งต่อไป

8.3.2 ควรมีการวิจัยโดยนำองค์ประกอบด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีให้ผู้สนใจนำไปพัฒนาในการทำวิจัยครั้งต่อไป

9. บรรณานุกรม

กนกรัตน์ ภูระหงษ์. (2549). ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิตของ ผู้บริหารและพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จันทร์ชลี มาพุทธ. (2546). การเรียนรู้แบบบูรณาการด้วย Storyline Approach. **วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. 14(2). 1-9.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- จุฑาภรณ์ ไปนาน. (2565). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธิดาวลัย เสตะจันทร์. (2541). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้ นิเทศภายในโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิสาลักษณ์ จันทร์อร่าม. (2561). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุจิรา มานะ. (2565). **โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและ พัฒนาการศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิสุทธิ เวียงสมุทร. (2553). **การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระ การเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1-2**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารและพัฒนการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. (2565). **แผนดำเนินงานประจำปี 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1**. มหาสารคาม : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2554). **การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและ พัฒนาการศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Fullan, M. (2006). *Change theory: A force for school improvement*. **Center for Strategic Education**. 157. 3-14.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.
- Pellicer, L.O. & L.W. Anderson. (1995). **A Handbook for Teacher Leaders**. CA : Corwin Press.